

DHIMA YA MSIMULIZI KATIKA RIWAYA YA *DUNIA* *UWANJA WA FUJO*

Leonard Flavian

Ikisiri

Hadithi yoyote husimuliwa. Usimulizi huo hufanywa na msimulizi ambaye kwa hakika huwa tunaisikia sauti yake. Hata hivyo, katika kazi za fasihi andishi kama vile riwaya, sauti ya msimulizi huwa haisikiki kwa masikio kama ilivyo katika usimulizi wa simulizi za kimapokeo, bali wasomaji huweza kuisikia kwa kutumia akili zao wanapoisoma kazi husika (Mohochi, 2000). Sauti hii ya msimulizi inayosikika katika akili za wasomaji huwawezesha kubaini anayeongea na dhima anayoitekeleza katika kazi husika. Hivyo, makala haya yamejikita katika kubainisha dhima za msimulizi katika riwaya ya 'Dunia Uwanja wa Fujo' ya Euphrase Kezilahabi.

1.0 Utangulizi

Uchambuzi wa kazi yoyote ya fasihi huhusisha uhakiki wa vipengele mbalimbali vya fani na maudhui vinavyojenga kazi hiyo. Uhakiki wa vipengele hivi husaidia katika kuielewa kwa undani kazi inayohusika. Kuna tahakiki na maelezo mengi kuhusu riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo*, maelezo na tahakiki hizo kwa kiasi kikubwa zimejikita katika kuchambua vipengele vya fani na maudhui. Hata hivyo, katika kuichambua fani ya riwaya hiyo, wahakiki hao hawakushughulikia suala la usimulizi hususani kipengele cha msimulizi, kipengele ambacho ni muhimu katika simulizi yoyote ile. Hivyo, makala haya yanashughulikia kipengele cha msimulizi hususani dhima zake katika simulizi husika.

2.0 Muhtasari wa Riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo*

Dunia Uwanja wa Fujo ni riwaya iliyoandikwa mwaka 1975 na Euphrase Kezilahabi. Riwaya hii imegawanyika katika sehemu tatu, kila sehemu ikiwa imegawanyika katika sura mbalimbali. Sehemu ya kwanza ya riwaya hii inatoa usuli wa makuzi ya mhusika mkuu na maisha ya wanakijiji wa Bugolola. Katika sehemu hii tunaelezwa kuwa maisha ya wanakijiji hao yalitawaliwa na ushirikina, visasi, umoja na ushirikiano. Aidha, tunaelezwa jinsi mhusika mkuu, Tumaini, alivyokua kwa kuengwa na tabia yake pale kijijini.

Sehemu ya pili inahusu safari ya Tumaini, Anastasia na rafikiye Tumaini aliyetitwa John kuelekea Mwanza, na uamuzi wa Tumaini kuelekea Dar es Salaam baada ya kutopapenda Mwanza. Hata hivyo, tunaelezwa kuwa safari yao iliishia Shinyanga baada ya kuamua kuishi huko. Sehemu ya tatu inahusu kutangazwa kwa Azimio la Arusha na athari zake kwa wananchi. Sehemu hii inaeleza kuwa katikati ya mafanikio ya wananchi akiwamo Tumaini, Azimio la Arusha lililohubiri siasa ya

ujamaa na kujitegemea lilitangazwa na hivyo kusababisha machafuko kutokana na kutaifishwa kwa mashamba ya watu akiwamo Tumaini. Hali hii ilimkatisha tamaa Tumaini ambaye aliamua kumuua Mkuu wa Wilaya, tukio lililosababisha Tumaini kukamatwa na kisha kuhukumiwa kunyongwa. Mwisho huu wa Tumaini unadhihirisha imani ya mwandishi kuwa “dunia uwanja wa fujo.”

Riwaya hii iliandikwa ikifuata mkondo wa kiteti. Kwa kiasi kikubwa ni riwaya ya kisiasa inayoteta na kusuta juu ya kufanikiwa kwa ujamaa, iwapo ulitekelezwa kwa namna inayofaa au la (Mlacha na Madumulla, 1991:40). Mlacha na Madumulla wanaendelea kueleza kuwa katika riwaya hii ya *Dunia Uwanja wa Fujo*, Kezilahabi anaukuza mkondo wa uhakiki wa kiteti kwa sababu msanii huyu anajaribu kulitazama suala la maisha kifalsafa kwa karibu zaidi. Msanii kupitia riwaya hii anayaona maisha kama kitu kilicho katika mvurugano usio na upatanifu, na kwamba ndivyo maisha yanavyopaswa kueleweka.

Wafula (2002) anaeleza kuwa katika riwaya hii, Kezilahabi anaonesha udhanifu uliokithiri na ukosefu wa rajua katika namna sera ya ujamaa na kujitegemea ilivyoenezwa kwa watu. Wafula anaendelea kueleza kuwa mwandishi wa riwaya hii analaumu jinsi sera ilivyoenezwa hasa kutokana na kutokutolewa kwa elimu yoyote kwa ngazi ya chini katika maandalizi ya sera hii mpya ya uchumi, sera ya ujamaa na kujitegemea, na pia kutoandaliwa kwa viongozi wa chama waliokuwa wakiihubiri sera hiyo. Kwa jumla riwaya hii, imeshughulikia matatizo na mikinzano mbalimbali ya kijamii, kiuchumi, kisiasa na kifalsafa. Ni kutokana na mikinzano hiyo, dhamira mbalimbali zinaibuliwa.

3.0 Dhana ya Msimulizi

Binadamu ni kiumbe wa usimulizi na kwa sababu hiyo usimulizi unamhusu yeye. Kauli hii inamaanisha kuwa ‘sisi sote ni wasimulizi katika maisha yetu ya kila siku...’ (Fludernik, 2009). Kwa mantiki hiyo, msimulizi ni dhana ya msingi katika uchambuzi wa matini yoyote simulizi. Hii ni kwa sababu katika kila simulizi walau kuna msimulizi mmoja (Prince, 1982). Msimulizi ni wakala anayesimulia hadithi kwa kutumia nyenzo mahususi kama vile lugha, taswira, sauti, majengo au muunganiko wa vyote (Bal, 1997). Msimulizi kama wakala huyaangalia masuala mbalimbali kwa njia ambayo anataka msomaji wake akubaliane nayo.

Msimulizi huainishwa katika makundi mawili: msimulizi-mhusika na msimulizi asiye mhusika. Msimulizi-mhusika ni wakala ambaye ni sehemu ya hadithi na husimulia kuhusu yeye mwenyewe. Kwa mujibu wa Bal (1997), msimulizi-mhusika kwa kawaida huonesha kuwa kile anachosimulia ndio ukweli wenyewe. Tofauti na msimulizi-mhusika, msimulizi asiye mhusika hajirejelei yeye mwenyewe bali wahusika wengine. Katika riwaya hii wasimulizi wa aina zote mbili wametumika.

Wasimulizi hawa wamejitokeza sehemu mbalimbali wakiwakilisha sauti tofautitofauti, sauti ambazo zinatusaidia kubaini utambulisho wao. Kwa mfano, katika ukurasa wa 15 tunasimuliwa:

“Pili, Funguo hizo hapo mezani. Uta lifungua sanduku la marehemu baba yako, na humo utakuta kitabu kidogo cha benki. Hizo ni pesa zako. Lakini, ninaogopa kwamba zitakuangamiza... Mimi mwenyewe nilitaka tukuachie nusu...”

Katika dondoo hiyo, msimulizi anayebainika ni msimulizi-mhusika kutokana na kujirejelea yeye mwenyewe kupitia kauli kama ‘... Mimi mwenyewe nilitaka tukuachie nusu...’ Aidha, katika ukurasa wa 14 msimulizi anayebainika ni msimulizi asiye mhusika ambaye anasimulia kuhusu wahusika wengine. Katika ukurasa huo tunasimuliwa:

Lakini dunia ngumu kueleweka. Hakujatokea hata nukta moja kupita bila mwanadamu fulani kuwa msibani. Mtu mmoja anapokunywa pombe ndani ya baa na wanawake wamemzunguka, mwingine anakufa. Mmoja anapokimbia ili asipigwe na mvua, mwingine analilia tone la maji. Hivyo ndivyo ilivyokuwa kwa Tumaini, wakati alipokuwa akifurahia maisha-kama alivyokuwa akifikiri, mtu mmoja alikuwa katika hali ya mateso.

Katika dondoo hiyo, msimulizi asiye mhusika anatathmini kuhusu matendo ya Tumaini, mhusika mkuu wa riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo*.

4.0 Dhima ya Msimulizi katika Riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo*

Msimulizi katika simulizi huwa na dhima mbalimbali. Guillemette na Levesque (2006) wanamrejelea Genette kwa kuorodhesha dhima tano za msimulizi ambazo pia zinadokeza kiwango ambacho msimulizi huyo huingilia kati kwa kushiriki ama kujitenga na simulizi hiyo. Dhima wanazoorodhesha ni ile ya kusimulia ambayo ni ya msingi, dhima ya kufanikisha mawasiliano (ambayo msimulizi humsimulia msimuliwaji moja kwa moja), dhima ya kuelekeza (ambayo msimulizi huingilia kati ili kutoa maoni), dhima ya ushuhuda (ambayo kwayo msimulizi hukiri au huthibitisha ukweli, chanzo cha taarifa na uhakika wake kuhusu matukio; pia huhusu hisia za msimulizi kuhusu kile anachosimulia), na dhima ya kiitikadi (ambayo kwayo msimulizi huingilia kati kutoa maoni elekezi au busara ya jumla kuhusu simulizi yake). Hivyo, katika sehemu hii tutabainisha dhima za msimulizi kama zinavyojitokeza katika riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo* bila kuzingatia dhima hiyo imetekelezwa na msimulizi yupi.

4.1 Dhima ya Kutathmini

Hii ni dhima ambayo kwayo sauti ya msimulizi husikika ikitoa tathmini kuhusu matendo, hali, mazingira au maoni fulani. Wamitila (2008) anaeleza, ‘tathmini hiyo inaweza kuonyesha bayana msimamo wa kushutumu au kukashifu au kupendelea hali fulani.’ Katika riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo* msimulizi anatimiza jukumu

hili kwa kutathmini masuala mbalimbali. Katika ukurasa wa 14 (rejea dondoo ya pili katika kipengele cha 2.0) sauti ya msimulizi inasikika ikifanya tathmini kuhusu hali ilivyo katika ulimwengu na kuhusu mwenendo wa maisha ya mhusika Tumaini.

Kutokana na dondoo hiyo, inaonekana msimulizi anapata ugumu katika kuuelewa ulimwengu kutokana na mwenendo wa maisha ya wanadamu. Katika tathmini hiyo, msimulizi anabainisha sababu ambayo yeye anaona ndiyo inayosababisha ugumu katika kuuelewa ulimwengu. Sababu hiyo ni mahitaji na aula tofauti kwa kila mtu. Kwa mfano katika tathmini hiyo, Tumaini anaonekana akiponda raha wakati mama yake akiwa hoi kitandani, hali inayomfanya msimulizi kupata ugumu katika kuuelewa ulimwengu. Tathmini hii inaonekana kudokeza maana ya jina la riwaya *Dunia Uwanja wa Fujo*, ilimradi kila mtu yupo kufanya fujo zake.

Dhima hii pia inajitokeza katika uk. 63 ambapo msimulizi anafanya tathmini kuhusu matendo ya watu mbalimbali katika ulimwengu huu. Katika ukurasa huo msimulizi huyo anafanya tathmini ifuatayo:

“Zamani niliamini kwamba kila mwanadamu ameumbwa kuja hapa duniani ili apate kufurahia ulimwengu kiasi awezavyo kabla hajafa. Lakini sasa ninaamini kwamba **Dunia uwanja wa Fujo**. Kila mwanadamu ameumbwa kuja kufanya fujo halafu anajiondokea na kupotea. Kuna fujo za aina nyingi. Watu wengine wamefanya fujo zaidi ya wengine. Hao ndio wamejulikana kwa sababu walitumia nguvu. . .wengine wamefanya fujo kwa jina la amani, nao pia wamejulikana. . .wengine wamefanya fujo kwa maandishi; fujo waliyoanzisha watu hawa haitakwisha mpaka ulimwengu utakapofutika; halafu kuna wengine wafanyao fujo kidogo na kutapakaa kama viwimbi vya maji baada ya kupata jiwe dogo majini; ni wale tu walio karibu wasikiao mshindo wao, lakini wanatisha zaidi. . .halafu mwisho kuna wengine kama sisi na wengine hasa wakulima; sisi tunafanya fujo ambayo haipati kujulikana. . .”

Maelezo hayo ni tathmini anayoifanya msimulizi hususani kuhusu matendo ya watu mbalimbali katika ulimwengu. Katika tathmini yake anaona kuwa kila tendo linalotendeka hapa duniani lina athari yake. Athari hizo hutofautiana kati ya mtu mmoja hadi mwingine kutokana na uzito wa mtu aliyelitenda. Vilevile, katika tathmini hiyo msimulizi anaona kila tendo la binadamu ni fujo. Katika kutathmini matendo ya wanadamu, msimulizi anawaweka wanadamu katika makundi matano: kundi la kwanza ni la wale waliofanya fujo zaidi kwa kutumia nguvu, kundi la pili ni la wale waliofanya fujo kwa kutumia jina la amani, kundi la tatu ni la wale waliofanya fujo kwa kutumia maandishi, kundi la nne ni la wale waliofanya fujo kidogo, na kundi la mwisho ni la wale wafanyao fujo zisizopata kujulikana. Kwa hivyo, katika tathmini yake, msimulizi anaona kuwa kila binadamu anafanya fujo na kisha kuondoka zake na kuucha ulimwengu ukionja athari za fujo zake.

4.2 Dhima ya Kuelekeza

Hii ni miongoni mwa dhima ambazo Genette anazitaja kuwa ndizo dhima za msimulizi. Dhima hii ya kuelekeza inajidhihirisha pale msimulizi anapojitokeza kutoa maoni au kama asemavyo Wamitila (2008), “kumshawishi msomaji kuchukua mtazamo fulani kuhusiana na masuala yanayozungumziwa.” Katika riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo* dhima hii inajibainisha katika uk. 78 ambapo msimulizi anaonekana akitoa maoni yake kuhusu suala la ndoa. Katika ukurasa huo msimulizi anasema:

“Sasa nimeona kwamba ndoa ni jambo la maana sana maishani. Kama vijana wote wangetambua kwamba ndoa ni ya lazima kwa mtu kuishi vyema wangekuwa wanaoa mapema. Ni wazi kuwa ndoa ina taabu zake. Lakini nionavyo mimi, yule mtu ambaye hana mwanamke ameshindwa maishani.”

Katika maelezo hayo, msimulizi anatoa maoni kuhusu suala la ndoa na kwa nini ni muhimu kwa mtu kuwa na ndoa. Yeye binafsi, msimulizi, anaona kuwa ndoa ni jambo jema na kwamba vijana wanapaswa kulitambua hilo na kuchukua hatua ya kuoia mapema. Pamoja na kukiri ukweli kuwa ndoa ina taabu zake lakini anatumia nafasi yake kama msimulizi kutoa maoni yenye kushawishi hasa anaposema “mtu ambaye hana ndoa ameshindwa maishani.” Kwa maoni hayo, msimulizi anawashawishi wasimuliwaji ambao hawajaoa kuamini kuwa “ambaye hajaoa ameshindwa maishani.”

Aidha, katika ukurasa huo huo, sauti ya msimulizi inasikika ikitoa maoni yenye lengo la kuelekeza kuhusu vitabu vyenye mambo ya upungufu kama ifuatavyo:

“Ni vigumu kusema kwamba kitabu hiki au kile cha hadithi ni kichafu. Kitabu kuwa kichafu ni jambo ambalo lamtegemea msomaji mwenyewe. Kama msomaji anapendelea mambo hayo ya uchafu atasoma kitabu akitafuta mambo hayo ya kitabuni. Mara nyingine utakuta ameyawekea mstari chini kama kwamba ni ya maana sana kitabuni. Kama mambo hayo hayamo atajaribu kuyashurutisha yawemo; na kama yamo kidogo yeye atafanya yawe ya maana sana kitabuni.”

Maelezo katika dondoo hiyo yanaonyesha msimulizi akitoa maoni kuhusu vitabu vyenye mambo ya upujufu. Kwa maoni ya msimulizi, suala la kitabu kuwa kichafu linategemea zaidi mtazamo wa msomaji mwenyewe, yaani anapendelea nini au hapendelei nini. Kutokana na maoni hayo msimulizi anatuelekeza kutambua tofauti za kintazamo baina ya wanadamu, kwamba kila binadamu ana mtazamo wake unaomuongoza katika kuamua kipi ni bora au kipi si bora kwake.

Pia, katika kutekeleza jukumu hili la kuelekeza, sauti ya msimulizi imesikika katika riwaya hiyo ikitoa ushauri. Ushauri huo umetolewa kwa kuzingatia jinsi msimulizi mwenyewe anavyolitazama jambo analolisimulia na hivyo kuwataka wasimuliwaji

kuuchukua mtazamo wake. Katika riwaya hiyo ushauri wa msimulizi unajitokeza katika uk. 14 kama ifuatavyo:

“ . . . Nitakuacha kabla hujaoa. Mwanangu usiwe na haraka katika jambo la ndoa. Utakapomaliza masomo yako, chagua mchumba atakayekufaa halafu uoe. Jambo ambalo ningependa kukwambia kuhusu ndoa ni hili: Usidharau ndoa kamwe; wala usipende msichana kwa sababu ya sura yake nzuri. Kwani ni ndani ya matope ambapo mpunga huota, hukua na kuiva. Mapenzi ni kama mpunga mtoto wangu; usitegemee kuyapanda juu ya sakafu itelezayo. Sakafu ni ngumu, na maji hayawezi kuipenya kwa urahisi. Tafuta tabia mtoto wangu.”

Maelezo katika dondoo hiyo yanatuwezesha kuisikia sauti ya msimulizi ambaye katika dondoo hiyo ni mzazi, sauti ambayo inatoa maelekezo yenye muelekeo wa ushauri kwa mtoto. Katika ushauri huo kijana anashauriwa kuzingatia tabia katika uchaguzi wa msichana wa kuoa. Katika ushauri wake, msimulizi anafananisha mapenzi na mpunga ambao unastawi katika matope. Kwa msingi huo, msimulizi anatoa ushauri wa kuepuka kujikita katika kuzingatia uzuri wa kitu bila kuchunguza undani wa kitu hicho. Kwa hivyo, katika data hiyo msimulizi anafungamanisha masimulizi yake na mwonoulimwengu unaofungamana na mazingira ya wasimuliwaji.

4.3 Dhima ya Kufafanua

Zaidi ya dhima tulizozibainisha, pia msimulizi katika riwaya hiyo anaonekana kuwa na jukumu la kufafanua au kufasili masuala kadhaa ambayo anahisi wasimuliwaji hawatayaelewa. Katika riwaya hiyo ufafanuzi au fasili zimeonekana kutolewa katika uk. 65, ukurasa ambao tunaisikia sauti ya msimulizi akifafanua kile alichokisema awali. Katika ukurasa huo ufafanuzi unaotolewa ni huu ufuatao:

“Niliposema kwamba Dunia uwanja wa fujo sikuwa na maana kwamba ni kawaida na ni lazima watu kuchinjana au kupigana. Jambo ninalotaka kusema ni hili: kama tunataka kuishi vizuri, lazima tukubali taabu hizi kiume tusitafute njia ya mkato ya kupata heri na furaha hapa duniani. Furaha maana yake uvumilivu wa taabu wala siyo kuondoshwa kwa taabu. Sina maana ya kusema kwamba masikini wasitegemee kuishi vizuri au kupata pesa, la hasha. Jambo ninalotaka kusema ni kwamba, masikini wajue kwamba kuna matatizo njiani na lazima wawe tayari kuyakabili matatizo hayo. Tajiri vilevile asikae chini na kufikiri kwamba huo ndio mwisho wa taabu.”

Maelezo katika dondoo hiyo yanaonesha ufafanuzi wa msimulizi hasa kuhusu kile alichokimaanisha aliposema “Dunia Uwanja wa Fujo” na kisha anatoa fasili ya furaha. Kwa maelezo yake msimulizi anafafanua kuwa aliposema “Dunia Uwanja wa Fujo” alimaanisha kuwa, kuishi vizuri kunahitaji kukubali taabu kiume. Katika maelezo hayo, msimulizi anakwenda mbali zaidi na kufasili maana ya furaha kuwa ni “uvumilivu wa taabu.” Katika kutimiza jukumu hili, msimulizi anafafanua dhana

hizo kwa mtazamo wake na hivyo anaitaka hadhira yake, wasimuliwaji, wazielewe kwa mtazamo huo.

Aidha, katika uk. 117 tunaisikia sauti nyingine ya msimulizi ambaye anaonekana kuwa ni mwanasiasa akitoa ufafanuzi wake wa dhana ya “Dunia Uwanja wa Fujo.” Yeye anasema:

“. . . Na siri hii muizingatie: *Dunia Uwanja wa Fujo*; ndiyo, Dunia uwanja wa fujo. Sizungumzii fujo ya machafuko kama vita, ugomvi, mauaji n.k. Ninazungumzia fujo ya kiuchumi. Kiuchumi duniani kuna fujo kali. Huyu anataka kumwonea huyu na yule. Mataifa makubwa yanatuonea. . .”

Katika data hiyo tunaisikia sauti ya mwanasiasa akifafanua fujo anazozimaanisha. Kwa mujibu wa msimulizi huyo, fujo anazozirejelea ni mapambano ya kiuchumi yanayoendelea duniani, mapambano ambayo mataifa madogo hayana budi kukabiliana nayo kwa kuunganisha nguvu zao.

Ufafanuzi mwingine unaofanywa na msimulizi unajitokeza katika uk. 116-117. Katika ukurasa huo msimulizi anafafanua dhana ya Azimio la Arusha. Katika ufafanuzi wake msimulizi anasema, “Azimio la Arusha ndugu zanguni linahusu hasa siasa ya ujamaa na kujitegemea,” na anaendelea kufafanua misingi ya ujamaa ambayo katika ufafanuzi wake anaitaja kuwa ni “usawa wa binadamu” na “vita dhidi ya unyonyaji.” Hata hivyo, msimulizi haishii hapo tu bali anaendelea kufafanua aina chache za unyonyaji ambazo anazitaja kuwa ni “unyonyaji unaotokana na kumiliki majumba na kisha kuyapangisha” na “unyonyaji unaofanyika mashambani.”

Zaidi ya kufafanua masuala mbalimbali, sauti ya msimulizi pia imesikika ikifafanua vitu na matukio mbalimbali katika riwaya hiyo. Kwa mfano, katika uk. 60 sauti ya msimulizi inasikika ikifafanua namna nyumba ya Dennis ilivyokuwa. Katika ukurasa huo msimulizi anafafanua:

Nyumba ya Dennis ilikuwa kubwa sana. Ilikuwa na vyumba saba bila kuhesabu jiko lililokuwa mumo humo. Lilikuwa jiko litumialo gesi, siyo kuni. Nyumba ilikuwa kubwa sana kwa familia ya watatu kama ya Dennis. Vyumba vingine vilikuwa tupu. Chumba cha maongezi kilikuwa kikubwa na picha nyingi sana ukutani.

Dondoo hii inaonyesha ufafanuzi wa msimulizi ambaye sasa hafafanui dhana bali anatoa maelezo ya kiufafanuzi kuhusu nyumba aliyokuwa akiishi Dennis. Katika maelezo ya ufafanuzi wake, msimulizi anatuonesha jinsi nyumba aliyokuwa akiishi Dennis ilivyokuwa kubwa. Ukubwa wa nyumba hiyo ulitokana na kuwa na vyumba saba pamoja na jiko. Zaidi, msimulizi anafafanua kuwa nyumba hiyo ilikuwa kubwa kwa familia yenye watu wachache kama ilivyokuwa familia ya Dennis.

4.4 Dhima ya Kiitikadi

Itikadi ni dhana ambayo inaenda sambamba na dhana ya falsafa kiasi kwamba zinawachanganya watu kiasi cha kushindwa kuona mipaka yake (Chuachua, 2011). Msokile (1992) anaeleza, “itikadi ni imani ya watu wa jamii moja juu ya kitu fulani.” Anaendelea kueleza, “kisiasa, kwa maelezo ya jumla kabisa tunasema kuwa itikadi ni mfumo wa mawazo na imani ambao umewekwa na tabaka tawala au tawaliwa, au tabaka lolote lenye nguvu katika jamii inayohusika, ikiwa na lengo la kulinda, kutetea, kutekeleza na kuendeleza matakwa na maslahi yake.” Kwa hiyo, itikadi ni seti ya mawazo ambayo hujumuisha malengo ya mtu au jamii, matarajio na matendo.

Katika riwaya hiyo, dhima hii inajidhihirisha tunapochunguza mawazo ya msimulizi yanayodokeza imani na matarajio ya msimulizi katika masuala kadhaa. Kwa mfano, katika uk. 80 tunaisikia sauti ya msimulizi ikidokeza imani ya msimulizi kuhusu urithi wa kijamaa na kisha anatoa maoni kuhusu hatima ya urithi huo. Katika ukurasa huo tunasimuliwa:

“... Lakini mimi ninaamini kwamba kurithi kwa ujamaa kulikuwa njia mojawapo ya kutunza na kuendeleza ujamaa. Waliorithi hawakusahau kabisa watoto wa marehemu. Na watoto hawakusahau jamaa za waliorithi mali ya baba yao. Lakini ni wazi kwamba urithi wa aina hii sasa umekaribia mwisho wake.”

Maelezo katika dondoo hiyo yanaonyesha jukumu la kiitikadi linalotekelezwa na msimulizi. Katika dondoo hiyo msimulizi anaonekana kueneza imani ya jamii yake kuhusu urithi wa kijamaa, urithi ambao ndugu wa marehemu hurithi mali za marehemu na kisha kulazimika kuwatunza watoto wa marehemu. Kitendo cha msimulizi kuwa miongoni mwa wanaoamini urithi wa kijamaa kama njia ya kutunza na kuendeleza ujamaa kinaonesha ushiriki wake katika kueneza itikadi au imani ya jamii ya Kiafrika kuhusu ujamaa. Hata hivyo, katika kueneza itikadi hiyo, msimulizi anaonesha wasiwasi wake iwapo itikadi hiyo itadumu.

Pia, dhima hii ya kiitikadi inajidhihirisha tunapochunguza imani ya msimulizi katika masuala mbalimbali yanayofanyika katika ulimwengu. Katika riwaya hiyo, mara kadhaa msimulizi anaonekana akidokeza imani yake kuhusu masuala mbalimbali na matarajio yake kuhusu masuala hayo. Katika riwaya hiyo msimulizi anaonekana kuamini kuwa “dunia ni uwanja wa fujo” kwa sababu matendo na harakati zinazofanywa na wanadamu hapa duniani hazimhakikishii mwanadamu utulivu au amani anayoitamani bali karaha, mateso na pengine kifo. Hili linajitokeza uk. 63 kama ifuatavyo:

“... Lakini sasa ninaamini kwamba Dunia Uwanja wa Fujo. Kila mwanadamu ameumbwa kuja kufanya fujo halafu anajiondokea na kupotea. Kuna fujo za aina nyingi. Watu

wengine wamefanya fujo zaidi ya wengine. Hao ndio wamejulikana kwa sababu walitumia nguvu...wengine wamefanya fujo kwa jina la amani; nao pia wamejulikana...wengine wamefanya fujo kwa maandishi; fujo waliyoianzisha watu hawa haitakwisha mpaka ulimwengu utakapofutika...’

Maelezo katika dondoo hiyo yanaonyesha imani ya msimulizi kuhusu matendo mbalimbali ya wanadamu katika ulimwengu. Msimulizi anaamini kuwa kila tendo la mwanadamu linaifanya dunia kuwa mahala pa fujo kwa sababu kila tendo lina athari katika jamii inayohusika. Kwa kuamini hivyo, msimulizi anatimiza jukumu la kutakidisha kile anachokiamini yeye kwa wasimuliwaji wake. Ni kutokana na lengo lake la kutakidisha, ndiyo maana tunaona juhudi zote alizozifanya Tumaini katika kujijenga kiuchumi zilisababisha aonekane mnyonyaji na hivyo mali yake yote kutaifishwa baada ya kutangazwa kwa Azimio la Arusha. Kutokana na kutaifishwa kwa mali yake, msimulizi anaeleza kuwa Tumaini alimpiga risasi Mkuu wa Wilaya, tukio ambalo liliashiria mwisho wake na hivyo kushadidia imani ya msimulizi kuwa “dunia uwanja wa fujo.”

4.5 Dhima ya Ushuhuda

Katika kutimiza jukumu hili, msimulizi ameonekana kuthibitisha ukweli wa masuala kadhaa katika simulizi yake au kukiri ukweli na kutoa chanzo cha taarifa na uhakika wake kuhusu matukio. Katika riwaya hiyo, dhima hii ya ushuhuda inajitokeza katika uk. 29 ambamo msimulizi anakiri na kisha kutaja chanzo chake cha taarifa. Katika ukurasa huo msimulizi anaeleza:

“Leonila ndiye aliyeniambia kwamba wazazi wangu walikuwa wanakula nyama ya mbwa. Aliniambia zamani sana, lakini nilifikiri ni mchezo. Jana niliposikia kwamba mama yangu alionekana huko kisimani nilikwenda ndani ya kichaka ambacho Leonila aliniambia. Nilipokwenda wazazi wangu sikuwaona; nilikuta chungu hiki tu.”

Maelezo haya ni ushuhuda wa msimulizi, msimulizi ambaye wazazi wake walichukuliwa kama vizuu. Msimulizi anakiri kuelezwa kuwa wazazi wake walikuwa wanakula nyama ya mbwa na kisha kutaja chanzo cha taarifa hiyo kuwa ni Leonila. Aidha, katika uk. 31, msimulizi mwingine ambaye ni chanzo cha taarifa cha msimulizi ambaye wazazi wake walichukuliwa kama vizuu anathibitisha ukweli na uhakika wake kuhusu mmiliki wa vizuu. Anasema:

“Bibi ndiye ana vizuu; anawatunza ndani ya chaka hilo usiku na mchana, lakini ni vigumu kuwaona.
 “Wewe ulifahamuje?” Mtu mmoja aliuliza.
 “Nilikuwa nikimsaidia bibi katika kazi hii.”

Katika maelezo hayo, msimulizi anakiri ukweli kuwa “bibi yake ana vizuu” na anahakikisha ukweli wake kwa kueleza kuwa “alishiriki katika kumsaidia bibi yake katika kazi hiyo.”

5.0 Hitimisho

Makala haya yamejadili dhima ya msimulizi katika riwaya ya *Dunia Uwanja wa Fujo* ya Euphrase Kezilahabi. Katika makala haya imeelezwa kuwa kila matini simulizi ina wakala anayesimulia hadithi, wakala ambaye hujulikana kama msimulizi na ambaye hawezi kuwa mwandishi hata kama majina yanafanana. Aidha, imedokezwa kuwa katika riwaya hii kuna wasimulizi wa aina mbili, msimulizi-mhusika na msimulizi asiye mhusika, ambao utambulisho wao hubadilikabadilika kadri simulizi katika riwaya hiyo inavyosonga mbele. Zaidi, makala haya yamejadili dhima ya msimulizi katika riwaya hiyo, dhima ambayo inawasaidia wasimuliwaji kufahamu mtazamo na matakwa ya msimulizi.

Marejeo

- Bal, M. (1997). *Narratology: Introduction to the Theory of Narrative* (2nd edition). Toronto: University of Toronto Press.
- Chuachua, R. (2011). *Itikadi katika Riwaya za Shaabani Robert*. Dar es Salaam: TATAKI.
- Fludernik, M. (2006). *An Introduction to Narratology*. New York: Routledge.
- Guillemette, L. & Levesque, C. (2006). *Narratology*. www.signosemio.com/genette/narratology.asp
- Kezilahabi, E. (2007). *Dunia Uwanja wa Fujo*. Nairobi: Vide-Muwa Publishers Ltd.
- Mlacha, S.A.K. & J.S. Madumulla (1991). *Riwaya ya Kiswahili*. Dar es Salaam: DUP.
- Mohochi, E. S. (2000). “Usimulizi wa Riwaya ya Nyongo Mkalia Ini,” katika *Nordic Journal of African Studies* 9(2), uk. 49-59.
- Msokile, M. (1992). *Misingi ya Hadithi Fupi*. Dar es Salaam: Dar es Salaam University Press.
- Prince, G. (1982). *Narratology: The Form and Functioning of Narrative*. Berlin: Mouton Publishers.
- Wafula, R.M. (2002). ‘Language and Politics in East African Swahili Prose: Intertextuality in Kezilahabi’s *Dunia Uwanja wa Fujo* ‘The World A Playground of Chaos’ katika Obeng, S.G & B. Hartford (Wah.) *Surviving Through Obliqueness: Language of Politics in Emerging Democracies*, uk. 19-29. New York: Nova Science Publishers Inc.
- Wamitila, K. W. (2008). *Kanzi ya Fasihi: Misingi ya Uchanganuzi wa Fasihi*. Nairobi: Vide-Muwa Publishers Ltd.